

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. What was the full name of Rabbi's friend the Roman emperor Antoninus?
2. When did their paths first cross?
3. In what year did they meet again?
4. Describe the circumstances of their meetings.
5. In what ways were Antoninus and Rabbi similar?

This and much more will be addressed in the ninth lecture of this series: "The Sage and the Emperor".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series III Lecture #9

THE SAGE AND THE EMPEROR

I. A Special Gift of Greatness

A.

כשמת ר' עקיבא נולד רבי, כשמת רבי נולד רב יהודה, כשמת רב יהודה נולד רבא, כשמת רבא נולד רב אשי, ללמדך, שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר: (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי, שנאמר: (שמואל א' ג) ונר אלקים טרם יכבה ושמואל שוכב וגו'. קדושין עב:

When R. Akiba died, Rabbi was born; when Rabbi died, Rav Yehudah was born; when Rav Yehudah died, Rava was born; when Rava died, R. Ashi was born. This teaches that a righteous man does not depart from the world until [another] righteous man like himself is created, as it is said, "The sun riseth and the sun goeth down." Before Eli's sun was extinguished, the sun of Shmuel of Ramoth rose, as it is said, "And the lamp of God was not yet gone out, and Shmuel was laid down [etc]." **Kiddushin 72b**

B.

במתניתא תנא: לא מאסתים בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול, לכלתם בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפך בריתי אתם, בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות, כי אני ד' אלקיהם לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. מגילה יא.

In a Baraisa it was taught: 'I have not rejected them' (Deuteronomy 26:44) — in the days of the Chaldeans, when I raised up for them Daniel, Hananiah, Mishael and Azariah; 'neither did I abhor them' (ibid.) — in the days of the Greeks, when I raised up for them Simeon the Righteous and Hasmonai and his sons, and Mattathias the High Priest; 'to destroy them utterly' (ibid.) — in the days of Haman, when I raised up for them Mordecai and Esther; 'to break my covenant with them' (ibid.) — in the days of the Romans, when I raised up for them the members of the house of Rabbi and the Sages of the various generations. 'For I am the L-rd their G-d' (ibid.) — in the time to come, when no nation or people will be able to subject them. **Megilla 11a**

C.

אמר רבה בריה דרבא, ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס: מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. גיטין נט.

Rabbah the son of Rava, or as some say R. Hillel the son of R. Wallas also said: Between Moses and Rabbi we do not find one who was supreme both in Torah and in worldly affairs. **Gittin 59a**

D.

הרואה רבי בחלום - יצפה לחכמה. ברכות נז:

If one sees Rabbi in a dream, he may hope for wisdom. **Berachos 57b**

E.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בן יוחאי הנזיר והכח והעשר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר (משלי טז) עטרת תפארת שיבה. בדרך צדקה תמצא. ואומר (שם כ) תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה. ואומר (שם יד) עטרת חכמים עשרם. ואומר (שם יז) עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. ואומר (ישעיה כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ד' צבקות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד. רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים כולם נתקמו ברבי ובבניו: אבות ו:ח-ט

R. Shimon B. Yehudah said in the name of R. Shimon B. Yochai: Comeliness, strength, riches, honor, wisdom, old age hoary age and children are becoming to the righteous, and becoming to the world, as it is said: The hoary head is a crown of glory, it is found in the way of righteousness, and it says [also]: The crown of the wise is their riches, and it says[also]: Children's children are the crown of old men; and the glory of children are their fathers, and it says [also]: The glory of young men is their strength; and the beauty of old men is the hoary head, and it says [also]: The moon shall be confounded, and the sun ashamed; for the L-rd of Hosts will reign in Mount Zion, and in Jerusalem and before His elders shall be glory. R. Shimon B. Menasya said: These seven qualities, which the sages have enumerated [as becoming] to the righteous, were all realized in Rabbi and his sons. **Avos 6:8-9**

F.

רבי יהודה הנשיא היינו רבי. שבת לב:

R. Yehudah the Nasi is identical with Rabbi. **Shabbos 32b**

II. Children of Nobility

A.

אמריןן במדרש חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו שלא קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ערל ופטרום לשלום ואמר אותו הגמון אני ראיתי שמלו את זה אלא הקב"ה עושה להם נסים בכל עת ובטלו הגזרה. תוספות עבודה זרה י:

We were taught in a Midrash: Milk has the power to make impure and milk has the power to purify. When Rabbi was born they (the Romans) made a decree that it is forbidden to perform circumcision. [Rabbi's] parents had him circumcised. Caesar sent for Rabbi and his mother to be brought before him. His mother exchanged him for Antoninus and nursed him until she brought him before Caesar who found him uncircumcised. He let them leave in peace. That governor [who had accused them] said: I [myself] saw that they had performed circumcision on that [child]. However, the Holy One, blessed be He, constantly performs miracles for them. They [eventually] repealed the decree. **Tosephos Avodah Zara 10b**

B.

(בראשית כה) ויאמר ד' לה שני גוים בבטןך. אמר רב יהודה אמר רב: אל תקרי גוים אלא גיים, זה אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, דאמר מר: צנון מחתך אוכל, חזרת מהפך מאכל, קישות מרחיב מעיים. עבודה זרה יא.

And the Lord said to her: Two nations [Goyim] are in thy womb. (Genesis 25) Said Rav Yehudah in the name of Rav: Read not Goyim [nations] but Ge'im [lords]. This refers to Antoninus and Rabbi from whose table neither lettuce, nor radish nor cucumber was ever absent either in summer or winter; and, as a master has said: Radish helps the food to dissolve, lettuce helps the food to be digested, cucumber makes the intestines expand. **Avodah Zarah 11a**

C.

אהוריריה דרבי הוה עתיר משבור מלכא. שבת קיג:

Rabbi's house steward was wealthier than King Shapur (King of Persia). **Shabbos 113b**

III. Sanctity and Nobility of Spirit

A.

אמר רבי יוסי: מימי לא נסתכלתי במילה שלי. איני? והאמרו ליה לרבי: מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש? אמר להו: מימי לא נסתכלתי במילה שלי. ברבי מילתא אחריתי הוה ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו. שבת קיח:

R. Yose said: I have never looked at my circumcised membrum. But that is not so, for Rabbi was asked, "Why were you called 'Our holy Teacher'?" Said he to them, "I have never looked at my observes membrum." — In Rabbi's case there was another thing to his credit, viz., he did not insert his hand beneath his girdle. **Shabbos 118b**

C.

משמת רבי - בטל ענוה ויראת חטא. סוטה מט.

When Rabbi died, humility and fear of sin ceased. **Sotah 49a**

D.

בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. כתובות קד.

Rabbi, at the time of his passing, raised his ten fingers towards heaven and said, "Sovereign of the Universe, it is revealed and known to you that I have laboured in the study of the Torah with my ten fingers and that I did not enjoy [any worldly] benefits even with my little finger." **Kesubos 104a**

E. Marcus Antoninus, the philosopher, upon obtaining the sovereignty at the death of Antoninus [Pius], who adopted him, had immediately taken to share the authority with him the son of Lucius Commodus, Lucius Verus. He was personally weak in body and he devoted the greater part of his timer to letters. It is told that even when he was emperor he showed no shame (or hesitation) at going to a teacher for instruction, but became a pupil of Sextus [Sextus of Chaeronea, grandson of Plutarch], the Boeotian philosopher, and did not hesitate to go to hear the lectures of Herogenes on rhetoric. He was most inclined to the Stoic school. **Dio Cassius: Book 71 Chapter 1**

The emperor, as often as he had leisure from war, held court and used to order that a most liberal supply of water [in the clepsydra or water clock] be measured for the speakers. He made inquiries and answers of greater length, so that exact justice was ensured by every possible expedient. . . He was industrious and applied himself diligently to all the duties of his office . . . he took very little food always, and that at night. **Ibid. Book 72 Chapter 6**

After all, however, he owed his great attainments chiefly to his natural disposition; for even before he enjoyed the society of those men he was unflinchingly set upon virtue. While still a boy he delighted all his relations, who were numerous and influential and wealthy, and was loved by all of them. This, most of all, led Hadrian to adopt him into his family, and Marcus, for his part, did not grow haughty but, though young and a Caesar he dutifully played the part of servant to Antoninus [Pius] through all the latter's reign and ungrudgingly did honor to the other men of eminence. . . He visited many who were sick and invariably met his teachers at the proper time. . . He was always steeped in Greek and Latin rhetorical and philosophical learning [though he had reached man's estate and had hopes of becoming emperor] **Ibid. Chapter 35**

Moreover, Marcus destroyed the documents, not even reading them, in order that he might not learn even a name of any of the conspirators who had written something against him and that he might not [therefore] be reluctantly forced to hate any one. . . . Marcus was so averse to slaughter that he saw to it that the gladiators in Rome contended without danger, like athletes; for he never permitted any of them to have any sharp iron, but they fought with blunt weapons, rounded off at the ends. **Ibid. Chapter 29**

IV. At the Feet of the Wise

A.

אמר רבי: כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מחצר לגג, ומגג לקרפף, עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו. שבת קמז:

Rabbi said: When we learnt Torah at R. Shimon['s yeshiva] in Tekoa, we used to carry up oil and towels from the courtyard to the roof and from the roof to an enclosure, until we came to the fountain where we bathed. **Shabbos 147b**

B.

(1) אמר רבי: כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא, ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו, רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס - חייבין עליו סקילה כזכר. יבמות פד.

Rabbi related, 'When I went to learn Torah at [the school of] R. Eleazar b. Shammua, his disciples combined against me like the roosters of Beth Bukya and did not let me learn more than this single thing in our Mishnah: R. Eliezer stated: [For copulation with] an hermaphrodite the penalty of stoning is incurred as if he were a male. **Yevamos 84a**

(2) אמר רבי: כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה. עירובין נג.

Rabbi stated: When we were studying Torah at R. Eleazar b. Shammua a group of six of us used to sit in one cubit. **Eiruvim 53a**

(3) אמר רבי: כשהלכתי למצות מדותי אצל ר' אלעזר בן שמוע, ואמרי לה: למצות מדותיו של ר' אלעזר בן שמוע, מצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו, והיה חביב לו ביותר עד לאחת. מנחות יח.

Rabbi said, When I went to R. Eleazar b. Shammua to have my learning examined (others say: To sound the learning of R. Eleazar b. Shammua). I found there Yoseph the Babylonian sitting before him. Now he (Yoseph) was very dear to him. **Menachos 18a**

C.

כי הווי יתבי רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה אספסלי, יתבי קמייהו רבי אלעזר ברבי שמעון ורבי אארעא, מקשו ומפרקו. אמרי: מימיהן אנו שותים והם יושבים על גבי קרקע? עבדו להו ספסלי, אסקינהו. אמר להן רבן שמעון בן גמליאל: פרידה אחת יש לי ביניכם, ואתם מבקשים לאבדה הימני? אחתוהו לרבי. אמר להן רבי יהושע בן קרחה: מי שיש לו אב יחיה, ומי שאין לו אב ימות? אחתוהו נמי לרבי אלעזר ברבי שמעון. בבא מציעא פד:

When Rabban Shimon b. Gamaliel and R. Yehoshua b. Karchah sat on benches, R. Elazar son of R. Shimon and Rabbi sat in front of them on the ground, raising objections and answering them. Said they, 'We drink their water [i.e., benefit from their learning], yet they sit upon the ground; let seats be placed for them!' Thus were they promoted. But R. Shimon b. Gamaliel protested: I have a pigeon amongst you, and ye wish to destroy it! So Rabbi was put down. Thereupon R. Yehoshua b. Karchah said: Shall he, who has a father, live, whilst he who has no father die! So R. Elazar son of R. Shimon too was put down. **Bava Metziah 84b**

D.

אמר רבי: האי דמחדדנא מחבראי - דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי. דכתיב (ישעיהו ל') והיו עיניך ראות את מוריך. עירובין יג:

Rabbi declared: The only reason why I am keener than my colleagues is that I saw the back of Rabbi Meir, but had I had a front view of him I would have been keener still, for it is written in Scripture: But thine eyes shall see thy teacher (Isaiah 30:20). **Eirubin 13b**

E.

תניא, אמר רבי: קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי יהודה. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן המתיר. ולימרו ליה: אין מביאין ראיה מן קטן חדא ועוד קאמרו ליה: חדא דקטן היית, ועוד: אפילו גדול היית אין מביאין ראיה מן המתיר. מגילה כ.

It has been taught: Rabbi said: When a boy, I read it before R. Yehudah. They said to him: A proof cannot be adduced from the very authority who allows [the act]. Why did they not say to him: A proof cannot be adduced from recollections of boyhood? They gave him a double answer. For one thing, they said: you were a boy and besides, even had you been grown up, proof cannot be brought from the very authority who allows. **Megilla 20a**

F.

(1) [רבי] תלמידיה דר' יעקב בן קורשיי הוה. ירושלמי פסחים י:א

Rabbi was a disciple of Rabbi Yaakov ben Karshaii. **Yerushalmi Pesachim 10:1**

(2) אמר רבי: לי חלק ר' יעקב בלוגין. יומא סא.

It was taught: Rabbi said: R. Yaakov taught me a difference with regard to the logs.

Yoma 61a

G.

תניא אמר רבי: שאלתי את רבי יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכים בדרך. נדה סח:

It was taught: Rabbi stated, "I once asked R. Yosei and R. Shimon when they were underway." **Nidah 68b**

H. It is told that even when he (Marcus Antoninus) was emperor he showed no shame (or hesitation) at going to a teacher for instruction, but became a pupil of Sextus [Sextus of Chaeronea, grandson of Plutarch], the Boeotian philosopher, and did not hesitate to go to hear the lectures of Herogenes on rhetoric. He was most inclined to the Stoic school. **Dio Cassius: Book 71 Chapter 1**

V. The Art of Rhetoric

A.

תניא, אמר רבי: בארץ ישראל לשון סורסי למה? או לשון הקדש או לשון יונית וא"ר יוסי: בבל לשון ארמי למה? או לשון הקדש או לשון פרסי. בבא קמא דף פג.א

Rabbi stated: Why use the Syriac language in Eretz Yisrael [where] either the Holy Tongue or the Greek language [could be employed]? And R. Yose said: Why use the Aramaic language in Babylon [where] the Holy Tongue or the Persian language [could be used]? **Bava Kama 82b-83a**

B.

אמהתא דבי רבי כי הוה משתעיא בלשון חכמה אמרה הכי: עלת נקפת בכד, ידאון נישריא לקיניהון. וכד הוה בעי דליתבון, הוה אמרה להו: יעדו בתר חברתה מינה, ותתקפי עלת בכד כאילפא דאזלא בימא. עירובין נג:

When Rabbi's maid indulged in poetic speech she used to say this: The ladle strikes against the jar, let the eagles fly to their nests; and when she wished them to remain at table she used to tell them, The crown of her friend shall be removed and the ladle will float in the jar like a ship that sails in the sea. **Eiruvin 53b**

C.

לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין, שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי פסקי לבי רבי: עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגלוגות, שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה להווא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני, עד מתי אתה מפזר חלוגלוגך. לא הוו ידעי רבנן מאי (משלי ד') סלסלה ותרוממך. שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה להווא גברא דהוה מהפך במזייה, אמרה ליה: עד מתי אתה מסלסל בשערך. . . לא הוו ידעי רבנן מאי (ישעיהו י"ד) וטאטאתיה במטאטא השמד, שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחברתה: שקולי טאטיתא וטאטי ביתא. מגילה יח.

The Rabbis did not know what was meant by "serugin", until one day they heard the maidservant of Rabbi's household, on seeing the Rabbis enter at intervals, say to them: How long are you going to come in by "serugin"? The Rabbis did not know what was meant by "haluglugoth", till one day they heard the handmaid of the household of Rabbi, on seeing a man peeling portulaks, say to him: How long will you be peeling your "haluglugoth"? The Rabbis did not know what was meant by, "salseleah" and it shall exalt thee. One day they heard the handmaid of the house of Rabbi say to a man who was curling his hair: How long will you be "mesalsel" with your hair? . . . The Rabbis did not know what was meant by, "we-tetethia bematate" of destruction, till one day they heard the handmaid of the household of Rabbi say to her companion: Take the "tatitha" [broom] and "tati" [sweep] the house. **Megilla 18a**

D. It is told that even when he (Marcus Antoninus) was emperor he showed no shame (or hesitation) at going to a teacher for instruction, but became a pupil of Sextus [Sextus of Chaeronea, grandson of Plutarch], the Boeotian philosopher, and did not hesitate to go to hear the lectures of Herogenes on rhetoric. He was most inclined to the Stoic school. **Dio Cassius: Book 71 Chapter 1**

He was always steeped in Greek and Latin rhetorical and philosophical learning [though he had reached man's estate and had hopes of becoming emperor] **Ibid. Book 72 Chapter 35**

VI. The Historic Meeting

A. Upon the rebellion of Cassius in Syria (circa 175 C.E.), Marcus [Antoninus], in great alarm, summoned his son Commodus from Rome, since he was now able to enter the ranks of the iuvenes. . . . While Marcus was making preparations for the civil war, many victories over various barbarians were reported at one and the same time with the death of Cassius. . . . And Marcus upon reaching the provinces that had joined in Cassius's uprising treated them all very kindly and put no one, either obscure or prominent, to death. **Dio Cassius Book 72 Chapters 22, 27, 28**

B.

ה"ל הדיא נקרתא דהוה עיילא מביתיה לבית רבי, כל יומא הוה מייתי תרי עבדי, חד קטליה אבבא דבי רבי וחד קטליה אבבא דביתיה, א"ל: בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך. יומא חד אשכחיה לר' חנינא בר חמא דהוה יתיב, אמר: לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך? א"ל: לית דין בר איניש. א"ל: (אימא) (מסורת הש"ס: [לימא]) (ליה להווא עבדא דגני אבבא דקאים וליתי. אזל ר' חנינא בר חמא אשכחיה דהוה קטיל, אמר: היכי אעביד? אי איזיל ואימא ליה דקטיל, אין משיבין על הקלקלה אשכחיה ואיזיל, קא מזלזלינן במלכותא בעא רחמי עליה ואחייה ושרדיה. אמר: ידענא, זוטי דאית בכו מחיה מתים, מיהו בעידנא דאתינא לא נשכח איניש קמך. עבודה זרה י:

Antoninus had a cave which led from his house to the house of Rabbi. Every time [he visited Rabbi] he brought two slaves, one of whom he slew at the door of Rabbi's house and the other [who had been left behind] was killed at the door of his own house. Said Antoninus to Rabbi: When I call let none be found with thee. One day he found R. Chaninah b. Chama sitting there, so he said: 'Did I not tell thee no man should be found with thee at the time when I call?' And Rabbi replied, 'This is not an [ordinary] human being.' 'Then', said Antoninus, 'let him tell that servant who is sleeping outside the door to rise and come in.' R. Chaninah b. Chama thereupon went out but found that the man had been slain. Thought he, 'How shall I act now? Shall I call and say that the man is dead? — but one should not bring a sad report; shall I leave him and walk away? — that would be slighting the king.' So he prayed for mercy for the man and he was restored to life. He then sent him in. Said Antoninus: 'I am well aware that the least one among you can bring the dead to life, still when I call let no one be found with thee.' **Avodah Zarah 10b**

VII. Advisor to the Emperor

A. A Question of Succession

מאי ויום גינוסיא של מלכיהם? אמר רב יהודה: יום שמעמידין בו עובדי כוכבים את מלכם. והתניא: יום גינוסיא ויום שמעמידין בו את מלכם לא קשיא: הא דידיה, הא דבריה. ומי מוקמי מלכא בר מלכא? והתני רב יוסף: (עובדיה א) הנה קטן נתתיך בגוים - שאין מושיבין מלך בן מלך, (עובדיה א) בזוי אתה מאד - שאין להן לא כתב ולא לשון אלא מאי יום גינוסיא? יום הלידה. והתניא: יום גינוסיא ויום הלידה לא קשיא: הא דידיה, הא דבריה. והתניא: יום גינוסיא שלו, יום גינוסיא של בנו, ויום הלידה שלו ויום הלידה של בנו אלא מאי יום גינוסיא? יום שמעמידין בו מלכם, ולא קשיא: הא דידיה, הא דבריה, ואי קשיא לך דלא מוקמי מלכא בר מלכא ע"י שאלה מוקמי, כגון אסורוס בר אנטונינוס דמלך. א"ל אנטונינוס לרבי: בעינא דימלוך אסורוס ברי תחותי ותתעביד טבריא קלניא, ואי אימא להו חדא - עבדי, תרי - לא עבדי. אייתי גברא ארכביה אחבריה ויהב ליה יונה לעילאי [בידיה], וא"ל לתתאה: אימר לעילא דלמפרח מן ידיה יונה. אמר, שמע מינה הכי קאמר לי: את בעי מינייהו דאסורוס ברי ימלוך תחותי, ואימא ליה לאסורוס דתעביד טבריא קלניא. עבודה זרה י.

What is meant by "Genosia of heathen kings"? — Said Rav Yehudah: It is the day on which the king is raised [to the throne]. But has it not been taught [elsewhere] 'The day of Genosia and the day of the king's accession'? — There is no difficulty there; the one term indicates the king's own accession, the other that of his son. But do [the Romans] ever appoint a king's son as king? Did not R. Yoseph apply [the following verse (Obadiah I:2) to Rome]: Behold I made thee small among the nations — in that they do not place the son of a king on the royal throne, — thou art greatly despised — in that they do not possess a tongue or script? What then does GENOSIA mean? — [The King's] birthday. But we learn [elsewhere] 'The Genosia and the birthday.' That, too, is no contradiction. The one refers to the king's own birthday, the other to that of his son. But we have also the wording: 'The king's Genosia and his son's Genosia, his own birthday and his son's birthday'! Then [as said previously] Genosia means indeed the day of the King's accession, but there is no difficulty [raised by the mention of both terms], the one applying to his own accession, the other to that of his son; and as to your question about their not appointing a king's son as king, such appointment would be made at the [king's] request, as was the case with Asverus the son of Antoninus who reigned [in his father's place]. Antoninus once said to Rabbi: It is my desire that my son Asverus should reign instead of me and that Tiberias should be declared a Colony (free from taxes). Were I to ask one of these things it would be granted while both would not be granted. Rabbi thereupon brought a man, and having made him ride on the shoulders of another, handed him a dove bidding the one who carried him to order the one on his shoulders to liberate it. The Emperor perceived this to mean that he was advised to ask [of the Senate] to appoint his son Asverus to reign in his stead, and that subsequently he might get Asverus to make Tiberias a free Colony. **Avodah Zarah 10a**

B. Returning in 176, he took Commodus to the front and proclaimed him joint emperor with himself. Two opposing principles had hitherto governed the succession; *the senatorial aristocracy wished the emperor, in consultation with the elder statesmen, to choose "the best man" among themselves as his successor.* The army, and the bulk of the provincials apprehensive of the risk of civil war that attended a doubtful succession, preferred a hereditary succession. The conflict of ideas had been masked for three generations since none of the four previous emperors had been survived by a son.
Encyclopedia Britannica 1964 Volume 6 Page 159

C. Dealing with Enemies

א"ל: מצערין לי חשובי [רומאי]. מעייל ליה לגינא, כל יומא עקר ליה פוגלא ממשרא קמיה. אמר, ש"מ הכי קאמר לי: את קטול חד חד מינייהו, ולא תתגרה בהו בכולהו. ולימא ליה מימר [בהדיא] אמר: שמעי (בי) חשובי רומי ומצעררו ליה. ולימא ליה בלחש משום דכתיב: (קהלת י) כי עוף השמים יוליך את הקול. עבודה זרה י.

[On another occasion] Antoninus mentioned to him that some prominent Romans were giving him trouble. Rabbi thereupon took him into the garden and, in his presence, picked some radishes, one at a time. Said [the Emperor to himself] his advice to me is: Do away with them one at a time, but do not attack all of them at once. But why did he not speak explicitly? — He thought his words might reach the ears of those prominent Romans who would persecute him. Why then did he not say it in a whisper? — Because it is written: For a bird of the air shall carry the voice (Koheles 10). **Avodah Zarah 10a**

D. Family Troubles.

הוה ליה ההוא ברתא דשמה גירא, קעבדה איסורא, שדר ליה גרגירא, שדר ליה כוסברתא שדר ליה כרתי, שלח ליה חסא. עבודה זרה י:

The Emperor had a daughter named Gilla who committed a sin, so he sent to Rabbi a rocket-herb (The Aramaic for which is Gargira, which may be divided into the two words: Gar-Gira, meaning 'Gira has gone astray'), and Rabbi in return sent him coriander (In Aramaic Kosbarta, divisible into the two words kos barta which has a double meaning a) Cover (Kous) over the sins of the daughter (barta) or b) Slay (kos) the daughter (barta). The message could therefore be taken to mean: 'Forgive' or 'Slay the daughter'). The Emperor then sent some leeks (In Aramaic Karethi, which also means 'cut-off' in other words he meant to ask, 'Shall she be cut off?') and he sent lettuce (In Aramaic 'hasa', which also means 'compassion') in return. **Avodah Zarah 10b**

VIII. The Emperor Serves His Master

A.

כל יומא הוה משמש לרבי, מאכיל ליה, משקי ליה, כי הוה בעי רבי למיסק לפוריא הוה גחין קמי פוריא, א"ל: סק עילואי לפוריין, אמר: לאו אורח ארעא לזלזולי במלכותא כולי האי, אמר: מי ישימני מצע תחתין לעולם הבא. א"ל: אתינא לעלמא דאתי? א"ל: אין. א"ל, והכתיב: (עובדיה א) לא יהיה שריד לבית עשן בעושה מעשה עשו. תניא נמי הכי: לא יהיה שריד לבית עשו יכול לכל? ת"ל: לבית עשו, בעושה מעשה עשו. א"ל, והכתיב: (יחזקאל לב) שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה א"ל: מלכיה ולא כל מלכיה, כל נשיאיה ולא כל שריה. תניא נמי הכי: מלכיה - ולא כל מלכיה, כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא כל מלכיה - פרט לאנטונינוס בן אסירוס, כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעה בר שלום. עבודה זרה י:

Every time [he called] he used to attend on Rabbi and wait on him with food or drink. When Rabbi wanted to get on his bed Antoninus crouched in front of it saying, 'Get on to your bed by stepping on me.' Rabbi, however, said, 'It is not the proper thing to treat a king so slightingly.' Whereupon Antoninus said: 'Would that I served as a mattress unto thee in the world to come!' Once he asked him, 'Shall I enter the world to come?' 'Yes!' said Rabbi. 'But,' said Antoninus, 'is it not written, "There will be no remnant to the house of Esau" (Obadiah I:18)?' 'That,' he replied. 'applies only to those whose evil deeds are like to those of Esau.' We have learnt likewise: There will be no remnant to the House of Esau (Ezekiel 32:29), might have been taken to apply to all, therefore Scripture says distinctly — To the house of Esau, so as to make it apply only to those who act as Esau did. 'But', said Antonius, is it not also written: There [in the nether world] is Edom, her kings, and all her princes.' 'There, too,' Rabbi explained, '[it says:] 'her kings', it does not say all her kings; 'all her princes', but not all her officers! This is indeed what has been taught: 'Her kings' but not all her kings; 'all her princes', but not all her officers; 'Her kings', but not all her kings — excludes Antoninus the son of Asverus; 'all her princes'. but not all her officers — excludes Ketiah the son of Shalom. **Avodah Zarah 10b**

B.

כל יומא הוה שדר ליה דהבא פריכא במטראתא וחיטי אפומייהו, אמר להו: אמטיו חיטי לרבי. אמר [ליה רבי]: לא צריכנא, אית לי טובא. אמר: ליהו למאן דבתוך דיהבי לבתראי דאתו בתוך, ודאתי מינייהו ניפוק עלייהו. עבודה זרה דף י:

Many a time Antoninus sent Rabbi gold-dust in a leather bag filled with wheat at the top, saying [to his servants]: 'Carry the wheat to Rabbi!' Rabbi sent word to say. 'I need it not, I have quite enough of my own', and Antoninus answered: 'Leave it then to those who will come after thee that they might give it to those who will come after me, for thy descendants and those who will follow them will hand it over to them.' **Avodah Zarah 10a**

IX. Words of Wisdom

A.

אמר ליה אנטונינוס לרבי: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כיצד? גוף אומר: נשמה חטאת, שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר. ונשמה אומרת: גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור. אמר ליה, אמשול לך משל, למה הדבר דומה: למלך בשר ודם, שהיה לו פרדס נאה, והיה בו בכורות נאות, והושיב בו שני שומרים, אחד חיגר ואחד סומא. אמר לו חיגר לסומא: בכורות נאות אני רואה בפרדס. בא והרכיבני ונביאם לאכלם. רכב חיגר על גבי סומא, והביאום ואכלום. לימים בא בעל פרדס. אמר להן: בכורות נאות היכן הן? אמר לו חיגר: כלום יש לי רגלים להלך בהן? אמר לו סומא: כלום יש לי עינים לראות? מה עשה הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד. אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף, ודן אותם כאחד. שנאמר (תהלים נ') יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו. יקרא אל השמים מעל זו נשמה, ואל הארץ לדין עמו זה הגוף. אמר ליה אנטונינוס לרבי: מפני מה חמה יוצאה במזרח ושוקעת במערב? אמר ליה: אי הוה איפכא נמי הכי הוה אמרת ל' אמר ליה: הכי קאמינא לך, מפני מה שוקעת במערב? אמר ליה: כדי ליתן שלום לקונה, שנאמר (נחמיה ט') וצבא השמים לך משתחווים. אמר ליה: ותיתי עד פלגא דרקיע, ותתן שלמא ותיעול - משום פועלים, ומשום עוברי דרכים. ואמר לו אנטונינוס לרבי: נשמה מאימתי ניתנה באדם, משעת פקידה או משעת יצירה? אמר לו: משעת יצירה. אמר לו: אפשר חתיכה של בשר עומדת שלשה ימים בלא מלח ואינה מסרחת? אלא, משעת פקידה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו, שנאמר (איוב י') ופקדתך שמרה רוחי. ואמר לו אנטונינוס לרבי: מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יציאה? אמר לו: משעת יצירה. אמר לו: אם כן בועט במעי אמו ויוצא אלא: משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו שנאמר (בראשית ד') לפתח חטאת רבץ. סנהדרין דף צא.:

Antoninus said to Rabbi: 'The body and the soul can both free themselves from judgment. Thus, the body can plead: The soul has sinned, [the proof being] that from the day it left me I lie like a dumb stone in the grave [powerless to do aught]. Whilst the soul can say: The body has sinned, [the proof being] that from the day I departed from it I fly about in the air like a bird [and commit no sin].' He replied, 'I will tell thee a parable. To what may this be compared? To a human king who owned a beautiful orchard which contained splendid figs. Now, he appointed two watchmen therein, one lame and the other blind. [One day] the lame man said to the blind, "I see beautiful figs in the orchard. Come and take me upon thy shoulder, that we may procure and eat them." So the lame bestrode the blind, procured and ate them. Some time after, the owner of the orchard came and inquired of them, "Where are those beautiful figs?" The lame man replied, "Have I then feet to walk with?" The blind man replied, "Have I then eyes to see with?" What did he do? He placed the lame upon the blind and judged them together. So will the Holy One, blessed be He, bring the soul, [re]place it in the body, and judge them together, as it is written: He shall call to the heavens from above, and to the earth, that he may judge his people: He shall call to the heavens from above-this refers to the soul; and to the earth, that he may judge his people-to the body.'

Antoninus said to Rabbi, 'Why does the sun rise in the east and set in the west?' He replied, 'Were it reversed, thou wouldst ask the same question.' 'This is my question,' said he, 'why set in the west?' He answered, 'In order to salute its Maker, as it is written: And the host of the heavens make obeisance to thee.' 'Then,' said he to him, 'it should go only as far as mid-heaven, pay homage, and then re-ascend?' — 'On account of the workers and wayfarers.'

Antoninus also said to Rabbi, 'When is the soul placed in man; as soon as it is decreed [that the sperm shall be male or female, etc.], or when [the embryo] is actually formed?' He replied, 'From the moment of formation.' He objected, 'Can a piece of meat be unsalted for three days without becoming putrid? But it must be from the moment that [God] decrees [its destiny].' Rabbi said, 'This thing Antoninus taught me, and Scripture supports him, for it is written: And thy decree hath preserved my spirit [i.e., my soul].'

Antoninus also enquired of Rabbi, 'From what time does the Evil Tempter hold sway over man; from the formation [of the embryo], or from [its] issuing forth [into the light of the world]?' — 'From the formation,' he replied. 'If so,' he objected, 'it would rebel in its mother's womb and go forth. But it is from when it issues.' Rabbi said: This thing Antoninus taught me, and Scripture supports him, for it is said: At the door [i.e., where the babe emerges] sin lieth in wait. **Sanhedrin 91a-b**

B.

רבינו עשה סעודה לאנטונינוס בשבת, הביא לפניו תבשילין של צונן אכל מהם וערב לו, עשה לו סעודה בחול הביא לפניו תבשילין רותחין, א"ל אותן ערבו לי יותר מאלו, א"ל תבל אחד הן חסרין, א"ל וכי יש קלרין של מלך חסר כלום, אמר לו שבת הן חסרין אית לך שבת. בראשית רבה יא:ד

Our Master made a meal for Antoninus on Shabbos. He brought him cold dishes. He ate from them and was pleased. [Another time] he made for him a meal in the middle of the week and served him hot dishes. He (Antoninus) said to him, "Those (of Shabbos) were more pleasing than these." He replied, "These are missing a certain spice." He (Antoninus) answered, "Are the [spice] cellars of the king missing anything?" [In other words, you should have ordered anything you needed from my cellars.] He (Rabbi) replied, "They (the dishes) are missing Shabbos. Do you have Shabbos [in your spice cellars]?" **Midrash Beraishis Rabbah 11:4**

X. The End of the Friendship

A.

אית מילין אמרין דאתגיייר אנטונינוס אית מילין אמרין דלא איתגיייר אנטונינוס ראו אותו יוצא במנעל פחות ביום הכיפורים מה את שמע מינה שכן אפילו יריאי שמים יוצאין בכך אנטונינוס אמר לרבי מייכלתי את מן ליויתן לעלמא דאתי א"ל אין א"ל מן אימר פיסחא לא אייכלתני ומן ליויתן את מייכל לי א"ל מה נעביד לך ובאימ' פיסחא כתיב כל ערל לא יאכל בו כיון דשמע כן אזל וגזר אתא לגביה א"ל רבי חמי גזורתי א"ל בדידי לא איסתכלית מן יומוי אלא בדידך ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש שלא הביט במילתו מימיו ולמה נקרא נחום איש קודש הקדשים שלא הביט בצורת מטבע מימיו הדא אמרה דאיתגיייר אנטונינוס מליהון דרבנן אמרין נתגיייר אנטונינוס דא"ר חזקיה ר' אבהו בשם ר' לעזר אם באין הן גירי צדק לעתיד לבוא אנטונינוס בא בראשם. ירושלמי מגילה א:יא

There is a version that says that Antoninus converted to Judaism. There is a [nother] version that says that he didn't convert. They saw him going out in a shoe that had a worn out sole on Yom Kippur. [They wished to conclude from this that he didn't convert. The Talmud replied:] What can you deduce from that [incident]? Even a G-d fearing person would be allowed to go out thus on Yom Kippur. Antoninus asked Rabbi, "Will you give me to eat from the Leviathan in the world to come?" He replied, "Yes." He said to him, "From the Paschal lamb you won't feed me and from the Leviathan you will!" He replied, "What can we do for you? Regarding the Paschal lamb it is written: A uncircumcised [male] may not eat from it. (Exodus 12)" Since he heard this he went and cut off his foreskin by himself and came to him. He said to him, "Rabbi, see my circumcision!" He replied, "I never looked at my own [circumcision] and how can I look at yours?"

Why was he called the Holy Rabbi? Because he never looked at his circumcision. . . . From this we can deduce that Antoninus converted. [We can further deduce from] the [following] words of the Rabbis that Antoninus converted: Rabbi Chizkiah quoted Rabbi Abahu who said in the name of Rabbi Elazar: When the righteous converts come in the future [after the resurrection] Antoninus will come at their head. **Yerushalmi Megilla 1:10**

B.

אנטונינוס שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב. כי שכיב אנטונינוס, א"ר: נתפרדה חבילה. עבודה זרה י:

Antoninus attended on Rabbi: Artaban attended on Rav. When Antoninus died, Rabbi exclaimed: The bond is snapped! **Avodah Zarah 10b**

C. Marcus Aurelius Antoninus was born in April 121 C.E. and died in March 17, 180 C.E. He was succeeded by his son Commodus who ruled until his assassination on December 31, 192 C.E.

D.

אנטונינוס זעירא בר בריה דאנטונינוס רבה הוה שאיל לרבינו הקדוש אמר מאן מאית קדמאי או אנא או את? אמר ליה אנא. אמרין ליה תלמידוי רבינו כל עלמא מצלין לחייך טבייא, ואת אמרת הכין, אמר לון אן אתת ענתה מה אית בה, ואן אתא מלאך המות דיסביניה מה הוא מימר ליה, לא אתת לגבי לית אנא אתי ולא עוד אלא אילו הוה כן יהון אינון אמרין בריך אלהון דיהודאי אפי' בשעת מיתתהון אינון ידעין, וכך הוה ליה כשגגה שיוצא מלפני השליט. קהלת רבה י:ה

Antoninus the Lesser (Commodus) grandson of Antoninus the Great (Antoninus Pius) once asked Rabbi: Who is going to die first, I or thou? He replied to him: I. His disciples said to him: Our Master, the whole world prays for your good health and you make such a statement? He replied to them: If my time comes [to die] what's wrong? Or if the angel of death comes to take me away, should I tell him: Don't come to me because I'm not going? And not only that, but if it is so [that my prediction will be fulfilled], they will say: Blessed be the G-d of the Jews. They even know the time of their death! And so was it fulfilled like the sentence that slips out of the mouth of the ruler (Koheles 10:5).

Midrash Koheles Rabbah 10:5

E.

ואכחיד שלשת רועים בירח אחד: זה רבי ואנטונינוס וקרבוך מלך פרס שמתו בירח אחד וקראו עליהם ואכחיד שלשת רועים בירח אחד. ילקוט שמעוני זכריה י"א

And I will remove three shepherds in one month (Zechariah 11): This refers to Rabbi, Antoninus (the Lesser) and Karvon (or Artaban) the king of Persia (or Parthia) who died in one month. [When it occurred,] they referred the following verse to them: And I will remove three shepherds in one month (Zechariah 11). **Yalkut Shimoni, Zechariah 11**

F.

משמת רבי - בטלה ענוה ויראת חטא. משמת רבי הוכפלו צרות. סוטה מט.:

When Rabbi died, humility and fear of sin ceased. When Rabbi died, troubles were multiplied twofold. **Sotah 49a,b**